

РОЗДІЛ IV. ОГЛЯДИ

DOI <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2022-1-17>

ВІЙНА – НАУКА: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ВИМІР

Круглий стіл «СУЧАСНА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ДИСКУРС» Запоріжжя: ЗНУ, 11 травня 2022 р.

Повний запис засідання Круглого столу можна подивитися за посиланням:
<https://www.youtube.com/watch?v=0wFfCF0HYug>

Ірина Павленко

Масштабне військове вторгнення військ Російської Федерації на територію України, різка та жорстока активізація війни, розв'язаної у 2014 р., окупація нових українських земель, масові вбивства, катування, згвалтування, мародерство, руйнування інфраструктури та житла, знищення цілих міст, постійні ракетні обстріли практично всієї України, життя у бомбосховищах, якими у великих містах стало метро, масове переселення людей з окупованих та потенційно небезпечних населених пунктів у більш безпечні та виїзд багатьох жінок та дітей за кордон, безпрецедентні інформаційні битви стали серйозним викликом не лише для Збройних сил України, політиків, дипломатів, але для кожного з нас. Війна загострила раніше «відкладені» або недоопрацьовані питання гуманітаристики, виявила коло проблем, які з різних причин не часто ставали предметом досліджень, стала поштовхом до формування нових підходів та методології у науковому дискурсі та художньої рефлексії сучасного й минулого.

Наукові заходи, що проводяться зараз в Україні, значною мірою сфокусовані на питаннях, пов'язаних із війною. Запорізький національний університет одним з перших ще 11 травня 2022 провів міждисциплінарний Круглий стіл «Сучасна російсько-українська війна: міждисциплінарний дискурс».

Проведення заходу планувалося в межах традиційної конференції «Молода наука – 2022», але вперше до неї приєдналися досвідчені науковці, оскільки було створено майданчик для обговорення актуальних питань, які хвилювали всіх, право голосу на рівних отримали вчені різних поколінь: від студентів до знаних не лише у науковій спільноті України дослідників.

У роботі Круглого столу взяли участь представники різних галузей науки, викладачі та студенти факультетів історичного, філологічного, соціаль-

ного управління, соціальної педагогіки та психології, фізичного виховання, здоров'я та туризму.

У вступному слові ректора ЗНУ, проф. **М.О. Фролова** йшлося про завдання суспільства, науки та вищої школи в умовах війни, водночас зазначалося, що *«ідеї, які представлені до обговорення на заході, децю випереджають час, але ми вже зараз бачимо їхню актуальність і перспективність: науковці мають надавати відповіді на запитання, що їх сьогодні шукає суспільство»*. Одна з таких відповідей прозвучала у доповіді д.філософ.н., проф. кафедри соціології ЗНУ **М.А. Лепського** «Аналітика та прогнозування в умовах російсько-української війни». Знаний науковець звернувся до аналізу сценаріїв прогнозування, зокрема сценарію за аналогією, який він з колегами розробляли з 2014 р., визначив відмінності сучасної російсько-української війни від тих війн, які були раніше, та продемонстрував різні варіанти відповідей на питання про можливі терміни закінчення війни, які впливають з різних методологічних підходів до прогнозування подій.

Значна частина доповідей ґрунтувалася на власному досвіді участі у війні та у процесах, з нею пов'язаних. Наукова рефлексія стала результатом власних дій та спостережень людей, що нас захищають. Саме такою була доповідь к.пед.н., доц. кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ЗНУ, а нині бійця одного з добровольчих формувань, який вийшов у Zoom з району воєнних дій, **О.Л. Притули** «Вплив козацького світогляду на ідеологічні засади захисників України в умовах сучасної російсько-української війни». Викладач-науковець-воїн, діяльність якого вже багато років орієнтована на дослідження, пропаганду, поширення аксіології козацтва, акцентував увагу на необхідності єдиної ідеології, яка згуртує суспільство та веде до перемоги, та на аксіології героїв сьогодення – захисників України, серед яких і випускники та студенти ЗНУ.

До актуалізованих війною питань викладання гуманітарних дисциплін, історії зокрема, завдань, які стоять перед авторами шкільних підручників, програм ЗНО, шкільними вчителями, звернувся д.і.н., проф. кафедри новітньої історії України ЗНУ **Ф.Г. Турченко** у доповіді «Сучасна російсько-українська війна на уроках історії в школі».

Про особливості надання психологічної допомоги постраждалим від російсько-української війни, спираючись на власний досвід практикуючого психолога, доповіла к.психолог.н., доц. кафедри психології ЗНУ **О.В. Іщук** («Психологічна безпека надання допомоги постраждалим від російсько-української війни»). Науковиця надала й практичні поради волонтерам та всім, хто спілкується з людьми, які травмовані війною.

На власний досвід проведення лінгвістичної експертизи тестів тих, хто підтримує «руській мір», веде ворожу пропаганду у соціальних мережах, спиралася к.філол.наук, ст. викладачка кафедри української мови ЗНУ **О.В. Меркулова** («Запорізький прихильник «руського мира» після 2014 року: мовний портрет (аналіз дописів прихильників росії у соцмережах)»). Ця доповідь може бути основою посібника з виявлення ворога за особливостями його мови, за якими, звичайно, прозирає специфіка мислення та світосприйняття. Доповідка наведеними матеріалами та самим характером їх розгляду довела, що й лінгвістика може стати засобом викриття ворога та боротьби з ним.

Необхідно відзначити, що половина доповідей на пленарному засіданні була виголошена науковцями-філологами: крім О.В. Меркулової, виступили Ю.Р. Курилова, Н.М. Ярмоленко, І.Я. Павленко. Їхні доповіді стосувалися форм та способів вияву колективної свідомості у слові. К.філол.н., доц. кафедри української літератури ЗНУ **Ю.Р. Курилова** на матеріалі міжособистісного спілкування, спілкування викладача зі студентами у мережах та художніх творів («Солодка Даруся» М. Матіос та «Діти Ніоби» С. Майданської) («Російсько-українська війна в колективній свідомості: рецептивні, виховні, культуроло-

гічні аспекти») спробувала з'ясувати, який образ війни відбивається у колективній свідомості та як використати таке знання у формуванні стратегій національного виховання. Д.філол.н., проф. кафедри української літератури та компаративістики ННІ української філології та соціальних комунікацій Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького **Н.М. Ярмоленко** («Інтернетлор російсько-української війни в руслі традиційного фольклору») апелювала до словесно-візуальних форм інтерлору, доводячи, що у мемах та фотожабах відрефлексоване ставлення творців та трансляторів текстів до війни, відбивається колективний світогляд українців та виявляється тяглість фольклорної традиції нації. Д.філол.н., проф. кафедри слов'янської філології ЗНУ **І.Я. Павленко** («Пісні України про російсько-українську війну») звернулася до аналізу масового пісенного репертуару, акцентувавши основні шляхи його творення та поширення, зв'язки з попередньою пісенною традицією українського супротиву та антифашистськими піснями Європи, особливості побутування та поширення пісень у мережі, вияв у сучасній українській масовій пісні креативності та незламності народу, його прагнення до перемоги й миру.

У доповідях студентів та в ході обговорення презентованих на Круглому столі матеріалів також неодноразово артикулювалися проблеми рефлексії війни у слові, завдання, пов'язані із формуванням та функціонуванням масової свідомості українців. Філологічний аналіз органічно контамінований із аналізом культурологічним, історичним, соціологічним, психологічним тощо, що підкреслило надзвичайні можливості та продуктивність міждисциплінарних досліджень.

Тематичний обшир вперше проведеного у такому форматі Круглого столу окреслив коло проблем, які потребують наукової рефлексії, надзвичайний обсяг роботи, яку ще належить виконати молодим та досвідченим науковцям для осмислення питань, поставлених перед нами війною.